

Europos
Komisija

Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales

7-oji AVP – bendroji Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programa iki 2020 m.

Nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio vidurio ES aplinkos politika grindžiama veiksmų programomis, apibrėžiančiomis per tam tikrą laikotarpį pasiekinius prioritėtinius tikslus. Dabartinę, septintąją, programą Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė 2013 m. lapkričio mėn. Ji apims laikotarpį iki 2020 m.

Šia aplinkosaugos veiksmų programa (AVP) ES sutiko labiau stengtis saugoti savo gamtinį kapitalą, skatinti išteklių naudojimo efektyvumo didinimą, išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimą ir naujoves, saugoti gyventojų sveikatą ir gerovę bei tuo pačiu atsižvelgti į Žemės gamtines išgales.

ES institucijų ir valstybių narių veiksmai turėtų būti grindžiami bendra strategija. Jos turėtų drauge priimti atsakomybę įgyvendinti šią strategiją ir jos prioritėtinius tikslus.

Ši programa grindžiama ilgalaikė vizija:

🗨️ **2050 m. gyvensime gerai paisydami planetos ekologinių ribų. Mūsų klestėjimo ir sveikos aplinkos pagrindas – inovacinė žiedinė ekonomika, kurioje niekas nešvaistoma veltui, darniai valdomi gamtos išteklių, o biologinė įvairovė saugoma, vertinama ir atkurama taip, kad didėtų mūsų visuomenės atsparumas. Ekonomikos augimas, grindžiamas mažo anglies dioksido kiekio technologijomis, yra seniai atsietas nuo išteklių naudojimo, rodant saugios ir tvarios visuomenės pavyzdį visam pasauliui.** 🗨️

Šioje programoje išvardyti devyni prioritetiniai tikslai ir išdėstyta, ką ES privalo daryti, kad juos pasiektų iki 2020 m. Tikslai:

1. saugoti, tausoti ir puoselėti Sąjungos gamtinį kapitalą,;
2. pasiekti, kad Sąjungos ekonomika taptų konkurencinga ir efektyvus išteklių naudojimo, žaliaja ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika;
3. apsaugoti Sąjungos piliečius nuo neigiamo su aplinka susijusio poveikio ir rizikos sveikatai bei gerovei;
4. maksimaliai padidinti Sąjungos aplinkos teisės aktų naudingumą gerinant įgyvendinimą;
5. tobulinti Sąjungos aplinkos politikos žinių ir faktinių duomenų bazę;
6. užtikrinti investicijas į aplinkos ir klimato politiką ir spręsti su aplinka susijusių išorinių sąnaudų klausimus;
7. didinti aplinkos aspektų integravimą ir politikos nuoseklumą;
8. didinti Sąjungos miestų tvarumą;
9. didinti Sąjungos veiksmų efektyvumą sprendžiant tarptautinius aplinkos ir su klimatu susijusius iššūkius.

Teminiai prioritetai

Šioje programoje išskiriamos trys prioritetinės sritys, kuriose reikia daugiau pastangų siekiant **apsaugoti gamtą ir sustiprinti ekologinį atsparumą, skatinti efektyviai išteklius naudojančią mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką ir mažinti žmonių sveikatai bei gerovei kylančius pavojus**, susijusius su tarša, cheminėmis medžiagomis ir klimato kaitos poveikiu.

1. Pirmoji veiksmų sritis yra susijusi su „**gamtiniu kapitalu**“ (nuo derlingo dirvožemio, našios žemės ir jūrų iki gėlo vandens ir švaraus oro) ir jo pamatu – biologine įvairove. Į gamtinį kapitalą įeina svarbios paslaugos, įskaitant augalų apdulkinimą, natūralią apsaugą nuo potvynių ir klimato reguliavimą. Sąjunga įsipareigojo pristabdyti biologinės įvairovės nykimą ir pagerinti Europos vandenių ir jūrų aplinkos būklę. Be to, jau yra priemonių šiems tikslams pasiekti: teisiškai privalomi įsipareigojimai, kaip antai Vandens pagrindų direktyva, Oro kokybės direktyva ir Buveinių bei Paukščių direktyvos, taip pat finansinė ir techninė parama. Vis dėlto mūsų aplinka tebėra dideliame pavojuje. Biologinė įvairovė ES nyksta, sparčiai blogėja daugelio ekosistemų padėtis, todėl pastangas reikia stiprinti.

Tam pasiekti AVP išreikštas ES, nacionalinių institucijų ir suinteresuotųjų šalių įsipareigojimas sparčiau siekti **Biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. ir Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenyse** išskelbtų tikslų. Yra ir kitų klausimų, kuriuos būtina toliau spręsti ES ir nacionaliniu lygmenimis, kaip antai dirvožemio apsauga ir tvarus žemės naudojimas, taip pat miškų išteklių. Šioje programoje išdėstyta poreikis veiksmingiau saugoti vandenynus ir upes, tausoti žuvių išteklius ir mažinti jūrų taršą šukšlėmis.

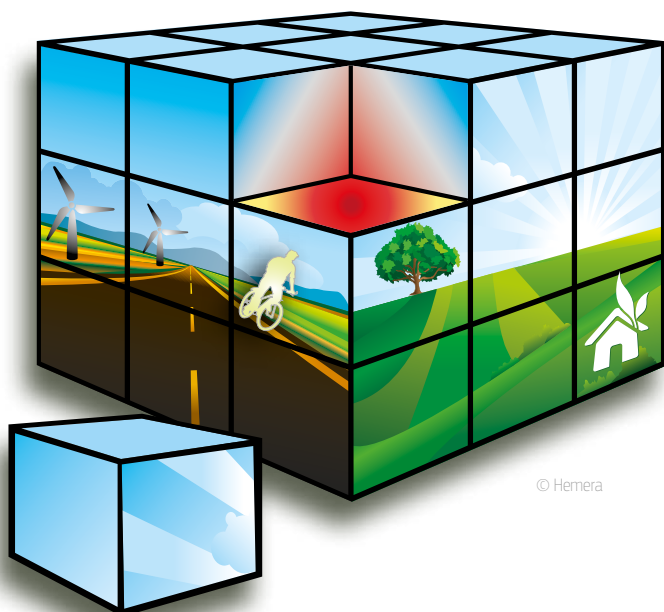
2. Antroji veiksmų sritis yra susijusi su sąlygomis, padėsiančiomis ES tapti **efektyviai išteklius naudojančia mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika**. Tam prireiks:

- visiškai įgyvendinti klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį siekiant 20-20-20 tikslų ir susitarti dėl tolesnių veiksmų klimato politikos srityje po 2020 m.;
- reikšmingai pagerinti gaminių aplinkosauginį veiksmingumą per visą jų gyvavimo ciklą;
- sumažinti vartojimo poveikį aplinkai: pavyzdžiui, mažiau eikvoti maistą ir tvariai naudoti biomasę.

Ypač daug dėmesio skiriama siekiui panaudoti atliekas kaip žaliavą: taikant prevenciją, pakartotinai panaudojant, perdirbant ir palaipsniui atsisakant eikvos ir žalingos praktikos, pavyzdžiui, sąvartynų eksploatavimo. Europoje vis plačiau juntama vandens stoka, ypač dėl klimato kaitos, todėl būtina stengtis efektyviau jį naudoti.

Atsižvelgiant į kylančias gamtos išteklių kainas, stygių ir priklausomybę nuo importo, Europos konkurencingumas ir galimybės tvariai augti priklausys nuo pastangų efektyviau naudoti išteklius visose ekonomikos srityse. AVP išskeltas tikslas **apibrėžti efektyvus išteklių naudojimo rodiklius ir tikslus**, kuriais, priimdami sprendimus, galėtų vadovautis viešasis ir privatusis sektoriai.

Veiksmingai išteklius naudojančios ekonomikos privalumus jaučia daug sektorių, o **labiausiai – aplinkosaugos technologijų ir paslaugų sektoriai**, kuriuose užimtumas kasmet auga 3 %. Ekologiškų pramonės šakų pasaulinė rinka šiuo metu vertinama trilijonu eurų, ir prognozuojama, kad per artimiausią dešimtmetį išaugs dvigubai. Tai gera žinia Europos bendrovėms, kurios jau pirmąją pasaulyje perdirbimo ir efektyvus energijos vartojimo srityse.

© Hemera

3. Trečioji prioritutinė veiksmų sritis apima **žmonių sveikatos ir gerovės** klausimus, kaip antai oro ir vandens taršą, per didelį triukšmą ir nuodingąsias chemines medžiagas.

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, tikėtina, kad aplinkos veiksniai sukelia iki 20% visų mirčių Europoje. Europoje jau taikomi aukšti oro kokybės standartai, bet daugelyje didmiesčių tarša tebeviršija priimtina lygį. AVP išdėstyti įsipareigojimai geriau taikyti esamus teisės aktus ir toliau mažinti oro bei triukšmo taršą. AVP taip pat apibrėžta ilgalaikė **netoksiškos aplinkos** vizija ir siūloma mažinti pavojus, susijusius su cheminių medžiagų naudojimu gaminiuose ir cheminiuose mišiniuose, ypač galinčiuose sutrikdyti endokrininę sistemą. Lygiagrečiai ketinama kurti tikslesnę sistemą ir plėsti investicijas į žinias siekiant skatinti naujoves ir tvaresnių sprendimų paiešką.

Tvirtas pamatas

Naujojoje programoje numatyta „įgalinanti sistema“ ir išvardyti keturi prioritetiniai tikslai turėtų padėti Europai įgyvendinti šiuos uždavinius: geriau įgyvendinti teisės aktus, didinti informuotumą gerinant žinių bazę, daugiau ir sumaniau investuoti į aplinką, integruoti aplinkosaugos reikalavimus ir principus į kitas politikos sritis.

4. Geriau **įgyvendinant** esamus teisės aktus nauda bus visokeriopa. 2012 m. Komisijos parengtame tyrime įvertinta, kad visiškai įgyvendinus ES atliekų teisės aktus kasmet būtų sutaupoma 72 mlrd. eurų, ES atliekų tvarkymo ir perdavimo sektoriaus metinė apyvarta išaugtų 42 mlrd. eurų ir iki 2020 m. būtų sukurta daugiau kaip 400 tūkst. naujų darbo vietų. Tinkamai įgyvendinus ES aplinkosaugos teisės aktus, bendroje rinkoje būtų sukurtos lygios sąlygos ir galimybės tvariai investuoti, taip pat pagerėtų aplinkos būklė.

AVP pripažįstama, kad, norint paskatinti visuomenę geriau suprasti aplinkos klausimus ir padėti piliečiams gerinti savo aplinkos sąlygas, labai svarbu suteikti gyventojams lengvesnę prieigą prie informacijos. Joje taip pat pripažįstama, kad būtina sukurti geresnę patikros ir stebėjimo sistemą, gerinti teisės į teisingumą aplinkos klausimais įgyvendinimą.

© iStock/Wavebreakmedia Ltd

© iStock

5. Moksliniai tyrimai, stebėseną ir ataskaitas apie aplinkos pokyčius rodo, kad mes vis geriau suprantame savo aplinką. Ši **žinių bazė** turėtų tapti labiau prieinama piliečiams ir politikos formuotojams, kad politika ir toliau būtų grindžiama realiomis žiniomis apie aplinkos būklę. Tuo pačiu ES požiūris į politikos formavimą šioje srityje ir toliau bus grindžiamas atsargumo principu¹.

Turimos žinios rodo, kad būtina imtis neatidėliotinių veiksmų tokiose srityse, kaip klimato kaita, rūšių nykimas, ekologinio tvarumo ribos ir ekologiniai lūžio taškai. Tačiau šie klausimai yra sudėtingi, todėl norėdami suformuoti veiksmingiausią požiūrį privalome geriau juos suprasti. AVP siekia spręsti šias problemas gerindama duomenų ir kitos informacijos rinkimo, tvarkymo ir panaudojimo būdus visoje ES, investuodama į mokslinius tyrimus siekiant užpildyti žinių spragas ir kurdama sistemingesnį požiūrį į naujus pavojus.

6. Siekiant šioje programoje iškeltų tikslų **viešasis ir privatusis sektoriai** privalės užtikrinti tinkamas **investicijas** ir **naujoves** kuriant gaminius, paslaugas ir viešąją politiką. Tai įmanoma, tik tinkamai atsižvelgiant į poveikį aplinkai ir **rinkos signalams** atspindint tikrąsias išlaidas aplinkai. Svarbu užtikrinti sistemingesnį principo „teršėjas moka“ taikymą, palaipsniui aplinkai žalingų subsidijų atsisakymą, perėjimą nuo darbo jėgos apmokestinimo prie taršos apmokestinimo, taip pat aplinkos prekių ir paslaugų rinkų plėtrą. Pavyzdžiui, AVP siekiama, kad bent 20% 2014-2020 m. ES biudžeto būtų skiriama klimato kaitos padariniams švelninti ir prie jų prisitaikyti. Vis daugiau bendrovių įžvelgia privalumus, kuriuos duoda ekologiškos naujovės ir naujos technologijos, veiklos poveikio aplinkai vertinimas ir su aplinka susijusios informacijos atskleidimas investuotojams ir klientams pateikiamose metinėse ataskaitose. AVP siūloma, kaip galėtume tęsti veiksmus šia kryptimi.

7. Ketvirtoji svarbi programos sąlyga yra geresnė aplinkos klausimų **integracija** į kitas politikos sritis, įskaitant regionų politiką, žemės ūkį, žuvininkystę, energetiką ir transportą. Sistemingai vertinant politikos iniciatyvų ir visiškai įgyvendintų poveikio aplinkai vertinimo teisės aktų poveikį aplinkai, visuomenei ir ekonomikai, galėtume priimti geresnius sprendimus ir užtikrinti nuoseklią politiką, duosiančią visokeriopos naudos.

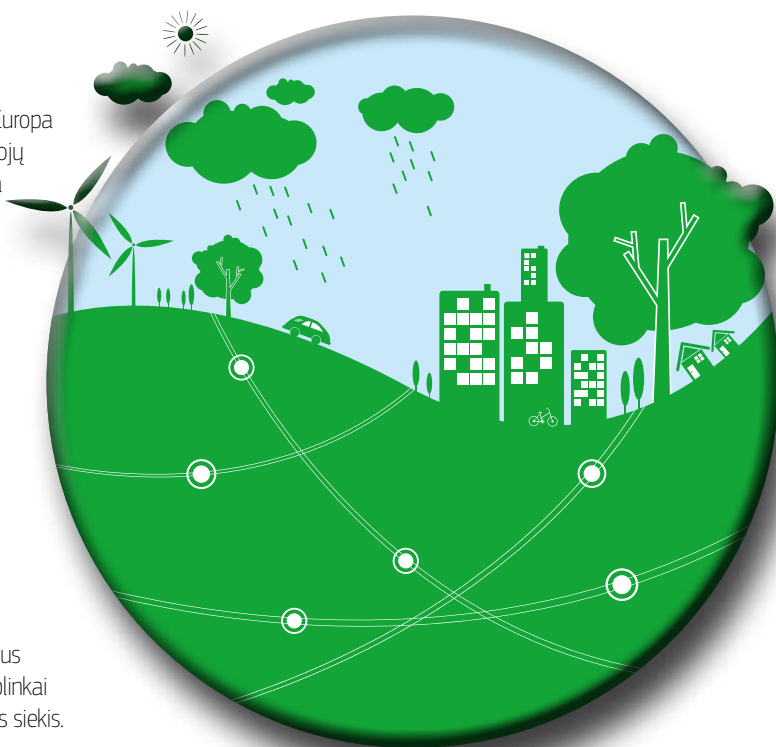
¹ Kaip apibrėžta Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo, atsargumo principu siekiama užtikrinti geresnę aplinkos apsaugą pavojaus atveju priimant prevencinius sprendimus: http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32042_l.htm

Vietos, regioniniai ir pasauliniai iššūkiai

Programą užbaigia du paskutiniai prioritetiniai tikslai.

8. Vienas iš jų yra skirtas padėti **miestams** tapti **tvaresniais**. Europa yra tankiai apgyvendinta ir tikėtina, kad 2020 m. 80% jos gyventojų gyvens miestuose arba priemiesčiuose. Daugelį miestų slegia panašios problemos, įskaitant blogą oro kokybę, didelį triukšmo lygį, išmetamąsias šiltnamio efektą sukeliančias dujas, vandens trūkumą ir atliekas. Šiuos sunkumus reikėtų spręsti drauge. Todėl AVP siekiama remti ir plėsti iniciatyvas, kurios paskatintų miestus dalytis naujovėmis ir gerąja praktika. Siekiama užtikrinti, kad **2020 m.** dauguma **ES miestų taikytų tvaraus miestų planavimo ir projektavimo politiką** ir panaudotų tam skirtas ES lėšas.

9. Paskutinis prioritetasis yra susijęs su **platesniais pasauliniais iššūkiais**. Daugelį AVP išvardytų prioritetinių tikslų galima pasiekti tik bendradarbiaujant su šalimis partnerėmis arba pasauliniu mastu. ES ir jos valstybės narės įsipareigojo veiksmingiau dirbti su tarptautiniais partneriais siekiant „Rio+20“ konferencijoje iškeltų Darnaus vystymosi tikslų. Taip pat AVP siūloma apsvarstyti tolesnius veiksmus, kurių būtų galima imtis siekiant sumažinti poveikį aplinkai už ES ribų. „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ yra pasaulinis siekis.

© iStock

© iStock

Nuorodos

Išsamesnės informacijos apie bendrąją Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programą iki 2020 m. galima rasti čia:

<http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

Išsamesnės informacijos apie politiką ir veiksmus taip pat yra Aplinkos generalinio direktorato svetainėje:

http://ec.europa.eu/environment/index_lt.htm

Leidinių biuras

doi:10.2779/59923

ISBN 978-92-79-33911-0

9 789279 339110